

Újragondolt szerepek a biztonság megteremtésében, PhD-kutatási jelentés

Rethinking Roles in Creating Security, PhD Research Report

LIPPAI Zsolt¹ 

Cél: A kutatás célja a magánbiztonság precíz elméleti alapjainak kidolgozásához való hozzájárulás a jövőbeni eredményesebb és hatékonyabb rendészeti működés érdekében; a tevékenység jelenkori állapotanalízisének elvégzése; az egyes szerepvállalások, belépési feltételek kidolgozása; az állami peremfeltételek, feltételrendszerek, a jogi és tulajdonosi felelősségek kimunkálásához való hozzájárulás.

Módszertan: A kutatás során a releváns nemzetközi és hazai szakirodalom, jogszabályok, belső normák, az elérhető online és papíralapú adatbázisok és egyéb anyagok feldolgozására került sor. A kutatási eredmények folyamatos és összehasonlító vizsgálatával pedig a téma egészének elméleti és gyakorlati szempontok szerinti vizsgálta valósult meg.

Megállapítások: A kutatás során feltárt eredmények alapján megfogalmazhatók olyan ajánlások és alternatívák, amelyek jelentős mértékben járulhatnak hozzá az állami rendészeti szervek további tehermentesítéséhez, továbbá a nemzetgazdasági szempontból is gazdaságosabb, költséghatékonyabb, a magánbiztonsági és önkormányzati szektorral együttműködő, erőforrásaival hatékonyan gazdálkodó rendőri működéshez.

Érték: A kutatási jelentés szerzője a magánbiztonság átfogó tudományos kutatásához, feltérképezéséhez kíván hozzájárulni, felismerve annak tényét, hogy a kutatott téma a rendőri működés folyamatosan időszerű kérdése, ugyanis a rendőrség működésében az elmúlt két évtized számos, addig nem tapasztalt helyzetet eredményezett. A feladatok és elvárások mennyiségi és minőségi átalakulása a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat átértékelését is szükségessé teszi.

¹ R. alezredes, adjunktus, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék, e-mail: lippai.zsolt@uni-nke.hu

Az elkészített PhD-dolgozat tudományos eredményei e tevékenység tanulmányozásához nyújtanak segítséget.

Kulcsszavak: közbiztonság, magánbiztonság, újragondolt szerepek, kutatási jelentés

Aim: The aim of the research is to contribute to the development of a precise theoretical basis for private security, in order to enable more effective and efficient law enforcement in the future; to carry out a current state analysis of the activity; to develop the specific roles and entry conditions; to contribute to the elaboration of the state boundary conditions, the conditionality, the legal and ownership responsibilities.

Methodology: The research involved a review of the relevant international and national literature, legislation, internal standards, available online and paper databases and other materials, and a continuous and comparative analysis of the research findings to examine the whole topic from a theoretical and practical perspective.

Findings: The results of the research can be used to formulate recommendations and alternatives that can make a significant contribution to further reducing the burden on public law enforcement agencies, and to a more economical and cost-effective police operation, in cooperation with the private security and municipal sectors, and with efficient resource management.

Value: The author of the research report wishes to contribute to the comprehensive scientific research and mapping of private security, recognising the fact that the researched topic is a continuously topical issue of police operation, as the last two decades have resulted in several unprecedented situations in the operation of the police. The quantitative and qualitative transformation of tasks and expectations also calls for a reassessment of the relationship between public and non-public actors in the creation and maintenance of security. The scientific results of this PhD thesis will help to study this activity.

Keywords: law enforcement, private security, rethinking roles, research report

A tudományos probléma megfogalmazása

A tudományos probléma lényege egybecseng a Magyarország jelenleg hatályos bűnmegelőzési stratégiájában megfogalmazottakkal, amelyek szerint a cél egy olyan szakpolitikai stratégia létrehozása, amely a jelenlegi magyar és nemzetközi helyzet, illetőleg a prognosztizálható jövőbeni trendek figyelembevételével meghatározza a következő tíz év jogalkotási, szervezetfejlesztési, képzési és szemléletformálási feladatait, valamint az össz-társadalmi fellépés lehetőségeit a bűnmegelőzés területén [1291/2023. (VII. 19.) Korm. határozat]. Hazánk alaptörvénye alapján a közrend, közbiztonság fenntartása alapvetően

a rendőrség feladata (Magyarország Alaptörvénye 46. cikk), azé a szervezeté, amely már nem minden szegmensében birtokolja a biztonságot veszélyeztető valamennyi jogsértő magatartás elhárításához, megakadályozásához szükséges erőt, eszközt vagy infrastruktúrát. Kijelenthető, hogy a rendőrség – bár főszerepet tölt be, de – csak az egyik eleme a biztonság mint szolgáltatásnak. A szolgáltatásnak, amelyben egyre erősödő, hatékony és professzionális jelenléttel kap teret a civil szféra törvényalkotó által szabályozott közbiztonság-erősítő tevékenysége. Napjaink valóságának magától értetődő és a közgondolkodásban is megjelenő eleme, hogy a rendészeti feladatok egy részét – a rendőrség jogszíntereit nem csorbítva, annak tevékenységét inkább kiegészítve, támogatva, tehermentesítve – át kell engedni a civil szféra szereplőinek. A közbiztonságról és annak védelméről beszélve többé már nem kerülhető meg a civil elem részvétele.

A magánbiztonság meglévő hazai, viszonylag csekélynek mondható irodalmát vizsgálva azt láthatjuk, hogy egy meglehetősen vitatott, tudományos alapossággal kevésbé kimunkált területről van szó. Vitatott azért, mert a magánbiztonság helye, szerepe és jelentősége kapcsán számos kérdőjel mutatkozik, hiszen egy viszonylag fiatal területről van szó, amely a rendszerváltás óta épült ki hazánkban. Talán emiatt sem történt meg maradéktalanul a precíz elméleti alapok kidolgozása.

Kutatásom célja e hiátus legalább részbeni pótlása a jövőbeni eredményesebb és hatékonyabb rendészeti működés érdekében; a tevékenység jelenkori állapotanalízisének elvégzése; az egyes szerepvállalások, belépési feltételek kidolgozása; az állami peremfeltételek, feltételrendszerek, a jogi és tulajdonosi felelősségek kimunkálásához való hozzájárulás.

Hipotézisek

Doktori értekezésemben (LIPPAI 2024) az alábbi négy hipotézis vizsgálatát hajtottam végre.

Az első hipotézis (a továbbiakban: H1)

A rendészeti igazgatásban a legitim fizikai erőszak monopóliuma birtokában teljesített hatósági eljárások mellett egyre nagyobb szerepet kap a jogkövető társadalommal való együttműködés és a hivatal szolgáltató jellege, amely nem csupán megfigyeli, hanem együttműködik a társadalommal. Ez a paradigmaváltás indokolja az állami és nem állami szereplőknek a biztonság megteremtésében és fenntartásában meglévő szerepének újrarendelését.

A második hipotézis (a továbbiakban: H2)

A biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő komplementer rendészeti szereplők (önkormányzati rendészeti szervek, magánbiztonsági vállalkozások, polgárőrségek) tevékenysége az állami rendészeti szervek objektív szempontokkal értékelhető, nagyobb fokú eredményességét és feltehetően költséghatékonyabb működését eredményezi.

A harmadik hipotézis (a továbbiakban: H3)

A magánbiztonsági szektor állami rendészeti szerveket kiegészítő, új és korszerű tevékenysége a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér. Ez a megváltozott szereposztás a hatósági beavatkozásokat szűkebb területre korlátozhatja, terheket vesz le a rendvédelmi hivatalokról, miközben növeli a tulajdonosi felelősségvállalást, és erősíti a közösségek önvédelmi képességeit.

A negyedik hipotézis (a továbbiakban: H4)

A rendészet új területei – a magánbiztonságtól a kollektív önvédelemig – megerősítik azokat a törekvéseket, amelyek pontosítani kívánják a rendészetelmélet helyét a társadalomtudományok rendszerében. A magánbiztonsági szektor térnyerése szükségessé teszi a kor követelményeinek megfelelő közbiztonsági stratégia kialakítását, amelyhez a tematikájában gazdagodó rendészettudomány jelentős segítséget nyújthat.

Kutatási célok

Kutatásomban a tevékenység jelenkori állapotának analízisét, a komplementer rendészeti szereplők rendészeti szerveket tehermentesítő, nemzetgazdasági szempontból is meghatározó jelentőségű vizsgálatát tűztem ki célul. Ennek során objektív forráskritikai következtetések levonására, a további költséghatékonyabb, eredményesebb együttműködésre és szerepvállalásra vonatkozó javaslatok megtételére törekedtem. Megvizsgáltam a tevékenységre vonatkozó nemzetközi és európai uniós elgondolásokat, gyakorlatokat, illetőleg azok nemzetgazdasági szempontú hasznosulását, összefüggéseit és ellentmondásait.

Bizonyítottam, hogy a rendészettel, így a biztonságunk megteremtésének állami szereplőivel, kiemelten a rendőrségi szervezet tevékenységével sokan és sokféleképpen foglalkoztak és foglalkoznak. A rendészettudomány kutatói közül viszont csak igen kevesen irányították figyelmüket a biztonság megteremtésének nem állami szereplőire, a rendészet speciális szerveire, „perifériáira”, a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszerek alkalmazására. Az állami és nem állami szereplők közös munkavégzése, közös biztonságunk megteremtésének és fenntartásának egymást kiegészítő, tehermentesítő tevékenysége, az egyes szerepek újragondolásának lehetősége szintén kevésbé kutatott terület (CHRISTIÁN 2010: 1).

Értekezésemmel a magánbiztonság átfogó tudományos kutatásához, feltérképezéséhez kívánok hozzájárulni. A kutatott téma a rendőri működés folyamatosan időszerű kérdése, ugyanis a rendőrség működésében a rendszerváltást követő időszak számos addig nem tapasztalt helyzetet eredményezett. Prioritássá vált annak megalapozott, felelős megválasztása, hogy a rendőrség mely feladataira összpontosítsa erőit, és melyeket engedhet át a civil, komplementer rendészeti szereplőknek (a magánbiztonsági szolgáltatóknak, az önkormányzati rendészeti szervezeteknek vagy a polgárőrségnek) (KARDOS 2018). Ebből következően pedig joggal adódik a kérdés, hogy mely területeken erősíti együttműködését

velük – így biztosítva az állami feladatok racionalizálását, a hatékonyabb és költségtakarékosabb, nemzetgazdasági szempontból is elengedhetetlenül fontos szervezeti működést.

Céлом a sokszínűség korszakának megfelelő új stratégiák, komplex látásmód kidolgozása, a rendészeti tevékenység racionalizálása, a magánbiztonság tudományos megalapozása, továbbá az, hogy felhívjam a figyelmet a magán- és közbiztonság együttműködéséről való tudományos gondolkodás fontosságára.

Kutatási módszerek

Kutatásomat a releváns nemzetközi és hazai szakirodalom, jogszabályok, belső normák, az elérhető online és papíralapú adatbázisok és egyéb anyagok feldolgozásával kezdtem. A kutatási eredmények folyamatos és összehasonlító vizsgálatával a téma egészét elméleti és gyakorlati szempontok szerint vizsgáltam. Az így kapott részismereteket egymásra épülő, logikailag is egységes egészzé kapcsoltam össze. Induktív és deduktív módszerek alkalmazásával az egyes adatokból, eredményekből általános törvényszerűségeket fogalmaztam meg, illetve általános megállapításokból egyedi következtetéseket vontam le (KUI 2021: 19).

Átfogó, többemű empirikus kutatásom során – a könyvtári és egyéb online adatbázisokban elérhető valamennyi releváns szakirodalom feldolgozását követő – célirányos tanulmányutakon vettem részt, valamint állami és komplementer rendészeti szervek vezetőivel szakmaspecifikus interjúkat készítettem. Tevékenységem kiemelt elemeként *Újragondolt biztonság* címmel szakértői kérdőívet szerkesztettem, amelyet egyforma reprezentációban harminckét felső vezetői beosztású rendészeti szakember töltött ki a nyolc, általam relevánsnak ítélt szegmentációban.

A kutatást előkészítő elméleti megállapításokat és a kérdőív szakmai tapasztalatait figyelembe véve – dolgozatom folytatását arra alapozva – vizsgáltam meg egy nagy tömeget vonzó, nemzetközi vonatkozású, kiemelt sportrendezvény hazai szervezésének és lebonyolításának rendjét. Elemeztem az érintett állami és magánszereplők tevékenységét és együttműködését, annak hazai és nemzetközi gyakorlatát. Végül személyes és online interjúk, valamint célirányos szakmai tanulmányutak tapasztalataival egészítettem ki az eredményeket.

Értekezésem elkészítésével megkíséreltem kibontani és elmagyarázni a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat mechanizmusait. Igyekeztem az idáig vezető utat értelmezve és a lehetséges jövőt sugallva, annak tudományos megközelítését a gyakorlati szakemberek munkája nyomán keletkező ismeretekkel összekapcsolni, továbbá a szakmai vitákat úgy az olvasó elé tárni, hogy az uralkodó nézetek tekintetében szabadon eldönthesse, melyiket tartja helyesnek és irányadónak.

Az elvégzett vizsgálat tömör bemutatása fejezetenként

A *Bevezetés* című fejezetben rámutatok a rendészet mint állami monopólium paradigmájának meghaladottságára és a rendfenntartás szükségszerű pluralizációjára. Ismeretem, indokolom kutatásom hipotéziseit és főbb kérdéseit, illetőleg előrevetitem értekezésem egyes sarokpontjait. Bizonyítom kutatásom időszerűségét és annak tudományos jellegét. Az elvégzendő állapotanalízis igazolására bemutatom, hogy míg a biztonság megteremtésének állami szereplőivel számos kutatás foglalkozik, addig a nem állami szereplők tekintetében egy meglehetősen vitatott és tudományos alapossággal csak kevés kimunkált jogterületről van szó. Dolgozatom elméleti és dogmatikai alapjait, kutatási módszereit, célkitűzéseit elemezve írok kutatási eredményeim felhasználási lehetőségeiről.

A *Helyet kér a rendészettudomány* című történeti fejezetben a rendészettudomány fogalmának korszakonkénti fejlődését elemzem. A rendészettudomány eredetét kutatva mutatok rá, hogy az ember egy tudományágat csak akkor ismer meg teljesen, ha annak történelmét is ismeri. A rendészettudomány egyes korszakainak megjelenítésével, a jelen korunkban is rendkívüli tudományos értékkel bíró művek feldolgozásával azok meghatározó gondolatait állítom egymással párhuzamba. Bizonyítom, hogy bárhogy is alakuljon a rendészet fogalmának értelmezése, bizonyos lényegbeli állandóságot mégis magában hordoz. Ugyanis vannak a rendészetnek olyan állandó feladatai, amelyek a fogalomfejlődés minden szakaszában a „policiais” tevékenység tárgyát képezték, és amelyek nélkül a rendészet el sem képzelhető.

A *biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőiről* című fejezet célja a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszerek bemutatása. A szereplőket egy új és rendkívül izgalmas nézőpontból vizsgálom, esetenként különösen érzékeny témakörökre is rámutatok egy különlegesen érdekes és aktuális problémakört elemezve. Az újszerűnek is tekinthető módszerek vizsgálatával a magánbiztonság átfogó tudományos kutatásához, a sokszínűség korszakának megfelelő rendészeti szerepvállalások feltérképezéséhez kívánok hozzájárulni. A fejezet – szakmai interjúk, tanulmányok és tanulmányutak feldolgozásával – e tevékenység tanulmányozásához nyújthat segítséget.

A *magánbiztonság mint hozzáadott érték* című fejezet célja a tevékenység kapcsán mérhető tényezők feltérképezése. A rendészet új struktúráját vizsgálva, a biztonság megteremtésének sokszereplős küldetéséhez hozzáadott társadalmi-gazdasági érték fogalmát elemezve mutatok rá a posztmodern társadalmak változó rendészeti jellegére. Az államilag monopolizált rendészeti korszak végével a mai rendészet multilaterális tevékenységével érvelve világítok rá, hogy modern világunk rendszete átalakulóban, szerkezete változóban van. Bizonyítom, hogy a rendészet már nem a kormányok kizárólagos előjoga, sőt már az is kérdésessé vált, vajon a kormányok-e a biztonság első számú szolgáltatói. A magánbiztonsági szektor szolgáltatásai által biztosított társadalmi-gazdasági hozzáadott érték a biztonság javított vagy többletértékéből áll, amelynek alapján a biztonság összértéke növekszik. A biztonsági stratégiákból pedig a magánbiztonsági ágazat a továbbiakban már nem zárható ki, hiszen létezéséből fakadóan nyújt kézzelfogható társadalmi-gazdasági értéket.

A magánbiztonság nemzetközi trendjei című fejezetben Észtország, Bulgária, Nagy-Britannia, Mexikó, Dél-Afrika, Ausztrália és Kanada magánbiztonsági szektorának kialakulását és jelenkori helyzetét elemzem. A biztonságipar sok esetben eltérő fejlődésű, de számos azonosságot mutató mindennapjaiba betekintve a magánbiztonság nemzetenként eltérő elméleti tartalmát vizsgálom. Követendő külföldi példák és gyakorlatok ismertetésével világítok rá azok működésére, valamint a nemzetközi jog által csak kevésbé szabályozott katonai magánvállalatok nemzetközi tevékenységére. A vizsgálathoz eltérő angolszász vagy kontinentális jogrendszerű, posztkommunista és szélsőségekkel is jellemezhető példákat mutatok be, és megvizsgálom az egyes nemzetek magánszektorainak rezsimeket, államokat erősítő vagy gátló működését. Bizonyítani kívánom, hogy míg a szektort övező politikai viták nagyrészt hasonlóak, az azokra adott válaszok államonként, nemzetenként is eltérhetnek.

A Újrarendelt biztonság kutatási jelentés című fejezet célja a jelen helyzetet értékelő és a jövőbeni lehetőségeket elemző valós helyzetkép kialakítása. Kérdőíves kutatással egyrészt egy olyan problématerkép felvázolására törekszem, amely segíthet a döntéshozóknak, a jogalkotóknak, továbbá a biztonság megteremtésében szerepet vállalóknak a biztonsági szakma megújításában, a rendészeti tevékenység újrarendelésében. A fejezetben elemzem a tudományos kutatásom szakmai megalapozását célzó kérdőíves kutatás előzményeit, célját, a választott téma újszerűségét, a disszemináció társadalmi, gazdasági és tudományos jelentőségét, a szakmai kérdőív elemzése során tett megállapításokat. Rámutatok arra, hogy az ifjú rendészettudomány művelőinek a felmerülő problémákat minél több szinten és perspektívából, a kellő tudományos alapossággal kell megvizsgálniuk. A módszertani megközelítést pedig olyan érdeklődő attitűdre kell alapozni, amely intézményi és egyéni szinten egyaránt meg kívánja érteni a rendészet valóságának kereteit adó társadalmi jelenségeket. Kutatásom, PhD-dolgozatom ehhez nyújthat segítséget.

A Biztonság, biztosítás, szolgáltatás, az UEFA EURO 2020 labdarúgó-Európa-bajnokság szervezése Magyarországon című gyakorlati fejezetben hazánk kötelezettség- és szerepvállalását helyezem górcső alá az esemény hazai lebonyolításában. Megvizsgálom a nemzetközi vonatkozású sportesemény biztonságának megteremtésében részt vevő állami és nem állami szereplők összefüggő, egymásra utalt és egymást segítő, együttműködő tevékenységét. Gyakorlati példa útján bizonyítom a rendezés során a magán- és közbiztonság közötti képzeletbeli határvonal visszavonhatatlan elmosódását.

Összegzés, tézisek, befejezés címmel befejezésként a dolgozat fejezeteit, a kutatási kérdéseimre, hipotéziseimre kapott válaszokat és a disszertációm kutatási eredményeit foglalom össze.

Összegzett következtetések

H1 – Az első hipotézis elkülöníti egymástól az állam hatóságait a nem állami szereplőktől, majd megfogalmazza azt a feltételezést, hogy a két terület között új típusú együttműködés jöhet létre. Ennek lényege, hogy az erőszak-monopólium birtokában cselekvő hatóságok egyre eredményesebben kooperálnak a jogkövető helyi lakossággal és a gazdaság tényezőivel, a civil társadalom pedig felelős magatartással mind szélesebb körben társadalmisítja

saját biztonságának védelmét. Az ilyen módon megtermelt biztonság elsősorban nem az állami represszió, hanem a jogkövető társadalmi összefogás terméke.

Nemzetközi és hazai példák, gyakorlatok összehasonlító vizsgálatával a magán- és a köztulajdon birtoklásának (jogok és kötelezettségek) oldaláról megközelítve vizsgáltam meg a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szereplők jelenlegi és jövőbeni szerepét (TÓTH 2023: 1050). A vizsgálat során rámutattam a biztonságmegővítés nem hatósági módszereinek térnyerésére, az egyes polgárok és közösségek önvédelmi képességeinek erősödésére, a polgári rendfenntartás előtérbe kerülésére, a magánbiztonsági tevékenység folyamatosan bővülő területeire és növekvő térhódítására. Kutatási eredményeim alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a biztonság megteremtésének tevékenysége és végrehajtási mechanizmusa megérett az újragondolásra. Az állami rendészet monopóliumának megtörésével a magánbiztonsági szektor szereplői egyre növekvő szerepet vállalnak a biztonság mint termék megteremtésében (KERESZSI–NAGY 2017: 275). Tevékenységük az állami rendészeti szervek tehermentesítését, azok költséghatékonyabb működését eredményezi. Megfelelő állami szabályok és kontrollmechanizmusok megalkotásával pedig az egyes rendészeti tevékenységek fokozatos átadása, a rendészeti feladatok további racionalizálása valósulhat meg.

Dolgozatom első hipotézisét – hivatkozva különösen az értekezésemben megjelenített és feldolgozott hazai, illetőleg nemzetközi szakirodalmakra és gyakorlatokra, a kiemelt nemzetközi vonatkozású sportrendezvény szervezési tapasztalataira, a szakmai interjúkra és a kérdőíves kutatásom eredményeire – sikerült maradéktalanul alátámasztani, megerősíteni.

H2 – A második hipotézis szemügyre veszi a biztonság felett őrködő, komplementer (a biztonságot védelmező, egymást kiegészítő, munkamegosztásban tevékenykedő szereplők együttesét alkotó) rendészeti együttműködést, feltételezve, hogy ez az összefogás hatékonyabb védelmet nyújt, mint a rendészeti hatóságoknak kizárólag az állami kényszerre támaszkodó eljárásai. Annak vizsgálata során bizonyítottam, hogy a biztonság megteremtéséhez és fenntartásához kapcsolódó objektív mérési faktorok megjelenítése mutat rá a komplementer rendészeti szereplők állami rendészeti szerveket kiegészítő, tehermentesítő szerepvállalásának nagyobb fokú eredményességére és költséghatékonyaságára. Az eredmények nemzetgazdasági szempontrendszerű elemzése pedig bizonyíthatja a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szervek együttműködésének jelenkori és jövőbeni, gyakorlati és gazdasági szemléletű hasznosulását.

Értekezésem második hipotézise kapcsán – különös tekintettel a szakértői kérdőív kiértékelése során megállapított eredmények és a hozzáadott értékek vizsgálata alapján – kijelenthetem, hogy a komplementer rendészeti szereplők tevékenysége az állami rendészeti szervek egyértelmű tehermentesítését és utóbbiak költséghatékonyabb működését eredményezi. Továbbra is fenntartva azon szakmai véleményemet, amely szerint a biztonság megteremtésében és fenntartásában közreműködő állami és nem állami rendészeti szereplők különösen összetett természetű tevékenységének – annak minden elemére kiterjedő – meghatározása pontos mérőszámokkal csak igen nehezen, az egyes gyakorlatok mélyreható vizsgálatával végezhető el. Ezáltal értekezésem második hipotézisét maradéktalanul alátámasztottam, megerősítettem.

H3 – A harmadik hipotézis azt tartja, hogy a rendészet komplementer működése valamennyi szereplő számára előnyökkel szolgál. A biztonság védelmezésének részbeni társadalmasítása a rendészeti hatóságokat tehermentesíti olyan feladatokról, amelyeket korábban csak hatósági jogkörben lehetett teljesíteni. A civil társadalom növelheti önvédelme képességeit, a gazdasági élet szereplői pedig megerősíthetik tulajdonosi felelősségvállalásukat. Ennek kapcsán vizsgáltam meg, hogy milyen jelentőséggel bír a magánbiztonsági szektor szereplőinek korszerű, újszerű és széles körben hasznosítható tevékenysége; illetve, hogy milyen lehetősége van a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér meglétének. A hipotézis vizsgálata főként külföldi gyakorlatok és példák, valamint a szakértői kérdőív elemzésével valósult meg. A nemzetközi gyakorlatok elemzésekor rámutattam, hogy a megfelelő állami kontrollmechanizmusok mellett működő biztonsági ipar tevékenysége jelentősen erősítheti, de esetenként gyengítheti is az adott állam és az állami rendészeti szervek működési hatékonyságát.

Az *Újragondolt biztonság* című szakértői kérdőív kiértékelésekor állapítottam meg, hogy a magánszektor működése napjainkra a biztonság megteremtésének meg nem kerülhető tényezőjévé vált. Jelentős hatású, de még fejlődés alatt álló erőt képvisel, amelyet szakmai bizonytalanság és részleges elutasítás mellett jelenleg még nem kísér minden szegmenst szabályozó jogalkotói szándék. A magánbiztonsági szektor működése és az ahhoz kapcsolódó egyéb tevékenységek sok elemükben újragondolásra vagy éppen megalkotásra várnak – gondolva itt például a hatósági felügyeletre, a szakmai érdekképviselőre, a képzések/továbbképzések/speciális képzések rendszerére.

Az út, amelyen a rendszerváltást követően a biztonság megteremtésének nem állami szereplői elindultak, még számos további szakmai kihívást tartogat, amíg a tevékenység teljes körű állami szabályozása és hatósági ellenőrzése megvalósul, és a magánbiztonsági szektort elismerik önálló rendészeti alappillérként. Értekezésem harmadik hipotézisét is maradéktalanul alátámasztotta, megerősítette a kutatásom, azzal együtt, hogy a teljes értékű, a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér megteremtése még a jövő feladata.

H4 – A negyedik hipotézis a komplementer szemléletnek a rendészettudományi kutatásokra gyakorolt hatásaira mutat. Feltételezhető, hogy egyfelől ez a témaválasztás a tudományterület kompetenciáját multidiszciplináris irányba gazdagíthatja, másfelől a gyakorlat és az elmélet harmonikusabb együttműködését segítheti. A hazai szakirodalomban hosszabb ideje vita folyik a rendészettudomány rendszertani helyéről; a vita azonban mindeddig nem tulajdonított kellő jelentőséget a biztonsági tanulmányok eredményeinek, amelyek a rendészet közjogi primátusát meghaladó szélesebb társadalomtudományi megközelítésre figyelmeztetnek. Kutatómunkám során arra tettem – és teszek a jövőben is – kísérletet, hogy igazoljam a rendészetelmélet módszertanának kiterjesztését tudományközi és multidiszciplináris irányokba is.

A rendészettudomány jeles művelőinek gondolatai és a dolgozatomban megjelenített kutatási eredmények alapján a rendészettudomány multidiszciplináris tudománnyá vált, amelyben elengedhetetlen tényezőnek tűnik a más, kapcsolódó tudományokkal való közös gondolkodás, ami viszont alapvetően indikálja, hogy a rendészetelmélet megváltozott helyét kijelöljük a társadalomtudományok rendszerében. Azt is kimondhatjuk, hogy a rendészet

alkalmazói a tematikájában gazdagodó rendészettudomány művelőitől pontosan a mindennapi gyakorlatban is használható alkalmazott kutatások kézzelfogható eredményeit, a kor követelményeinek megfelelő közbiztonsági stratégia kialakítását várják. Ezáltal értekezésem negyedik hipotézisét is maradéktalanul alátámasztotta, megerősítette a kutatásom.

Új tudományos eredmények

Tudományos eredménynek tartom azt a metodikai újítást, amellyel a hagyományosnak is nevezhető rendészetelméleti felfogástól eltérő módszerek bevezetésével vizsgálom az eddig háttérbe szorított szempontokat. A közjogi források mellett a magánjogi kútfőkre koncentrálva, a hatósági kényszer mellett a jogkövető társadalom lehetőségeit tárom fel, a politikai rendszer mellett figyelmet fordítva a polgári társadalom alapértékeire, a tulajdon tiszteletére, a szerződéses szabadságra és a szabad piac működésére.

Tudományos eredmény, hogy a kutatómunkám maradéktalanul igazolta az első hipotézisben megfogalmazott következtetéseket. Bebizonyítottam, hogy a rendészeti igazgatásban a legitim fizikai erőszak-monopólium birtokában teljesített hatósági eljárások mellett egyre nagyobb súlyt kap az együttműködés a jogkövető társadalommal, a hivatal szolgáltató jellege, ami nem csupán megfigyeli, hanem együttműködik a társadalommal. Ez a paradigmaváltás indokolja az állami és nem állami szereplőknek a biztonság megteremtésében és fenntartásában vitt szerepének az újragondolását.

Tudományos eredményként a kutatásom által kimunkált objektív mérési faktorok segítségével igazoltam, hogy a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő komplementer rendészeti szereplők (önkormányzati rendészeti szervek, magánbiztonsági vállalkozások, polgárőrségek) tevékenysége harmonizálható az állami rendészeti szervek anyagi és eljárásjogi teljesítményével, és mindez nagyobb fokú eredményességet és költség-hatékonyabb működést tesz lehetővé.

Tudományos eredményként a kutatásom módszereivel és a hazai irodalomban eddig nélkülözött gazdag nemzetközi forrásokra támaszkodva alátámasztottam azt a felismerést, hogy a magánbiztonsági szektor állami rendészeti szerveket kiegészítő, új és korszerű tevékenysége a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér. Ez a megváltozott szereposztás a hatósági beavatkozásokat szűkebb területre korlátozhatja, terheket vesz le a rendvédelmi hivatalokról, miközben növeli a tulajdonosi felelősségvállalást, és erősíti a közösségek önvédelmi képességeit; azzal a megjegyzéssel, hogy a harmadik hipotézisben megfogalmazott teljes értékű új rendészeti alappillér megteremtése a jövő feladata.

Tudományos eredmény, hogy kutatásom más megvilágításba helyezi a rendészettudomány értelmezését. Eszerint a rendvédelem új területei – a magánbiztonságtól a kollektív önvédelemig – megerősítik azokat a törekvéseket, amelyek pontosítani kívánják a rendészetelmélet helyét a társadalomtudományok rendszerében. A magánbiztonsági szektor térnyerése szükségessé teszi a kor követelményeinek megfelelő közbiztonsági stratégia kialakítását, amelyhez a tematikájában gazdagodó rendészettudomány jelentős segítséget nyújthat.

Ajánlások

Jelenkorunk kockázati társadalmának polgárai mérhető eredményeket kívánnak látni védelmükkel és biztonságukkal kapcsolatosan. A rendészet alkalmazói a rendészettudomány kutatóitól a mindennapi gyakorlatban is hasznosítható, alkalmazott kutatások ajánlásait várják, és a gyakorlat is egyre növekvő érdeklődést mutat a rendészettudomány produktumai iránt.

Mindennapjaink rendészeti gyakorlata a sokszínűség korszakának megfelelő új stratégiák, komplex látásmód kidolgozását, a magán- és közbiztonság együttműködéséről való tudományos gondolkodás, a tevékenységgel kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések tisztázásának igényét támasztja. A biztonság megteremtésével és fenntartásával kapcsolatos feladatokat és azok végrehajtási gyakorlatát minden részletre kiterjedő, objektív, szakértői állapotanalízis tárgyává kell tenni.

Szükségessé vált annak megállapítása, hogy melyek azok az állami rendészeti tevékenységek és kapcsolódó erőszakmonopólium-gyakorlási lehetőségek, amelyeket egyértelműen állami hatáskörben kell tartani, és melyek azok, amelyek részben vagy teljes egészében átadhatók a magánbiztonsági szektornak. Fontos annak a vizsgálata is, hogy mindezen tevékenységek milyen állami jogalkotási és felelősségvállalási szabályok, garanciák megvalósulása mellett hajthatók végre. Megfelelő állami szabályok és kontrollmechanizmusok megalkotásával ugyanis a rendészeti feladatok további racionalizálása előtt nyílnak tér.

Az együttműködés fundamentuma a közös cél kijelölése, a közösen elfogadott elméleti alapok, a dogmatikailag tiszta kifejezések és az egyes szerepek, felelősségvállalások egyértelmű meghatározása. Fontos felismerni, hogy a modern rendészet egyértelműen több annál, mint amit a rendőrség csinál, illetőleg a komplementer rendészeti szereplők tevékenysége, biztonsághoz hozzáadott értékének valósága is megkérdőjelezhetetlen.

A biztonság mint kollektív társadalmi termék számos új elemmel gyarapodott. A fenyegetésektől mentes állapot megteremtésére és fenntartására irányuló tevékenység új szereplőkkel egészült ki. A rendészet a továbbiakban már aligha értelmezhető a közigazgatás szintiszta tevékenységeként, ugyanis ahhoz elégtelennek bizonyulnak az állam- és jogtudományok klasszikus intézményei.

Tovább nem halogatható feladat meghatározni a rendészet funkcióját, társadalmi rendeltetését és tárgyát, illetve középpontba helyezni közfeladatát. Lényeges továbbá az elméleti és gyakorlati kérdések tisztázása, a biztonságunkat fenyegető régi és új veszélyek detektálása. A sokszínű, újszerű válaszok a társadalmi és hatósági veszélyelhárítás harmóniája mellett emelhetik magasabb szintre a közrendet, a közbiztonságot és a polgárok szabadságát.

A rendészettudomány multidiszciplináris tudománnyá vált, amelyben elengedhetetlen a kapcsolódó tudományokkal való közös gondolkodás. A rendészetelmélet megváltozott helyét pontosítani szükséges a társadalomtudományok rendszerében.

Kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága

A kutatás eredményei alapján a magyar rendészet kutatása új irányt vehet, az új rendészeti alappillér azonosításával nagyobb mértékű tudományos megalapozottságot, pontosabb és precízebb elméleti alapot nyerhet a magánbiztonság mint a rendészettudomány eddig kevésbé kutatott területe. A kutatás során feltárt eredményekkel megfogalmazhatók olyan ajánlások és alternatívák, amelyek jelentős mértékben járulhatnak hozzá az állami rendészeti szervek további tehermentesítéséhez, továbbá a nemzetgazdasági szempontból is gazdaságosabb, költséghatékonyabb, a magánbiztonsági és önkormányzati szektorral együttműködő, erőforrásaival hatékonyan gazdálkodó rendőri működéshez.

A biztonság megteremtésére irányuló tevékenység racionalizálásával számos állami rendészeti feladat részben vagy egészben átadható az egyes nem állami szereplőknek, ami hazánk nemzetgazdasága számára jelentős költségvetési megtakarítást eredményezhet. A feltárt eredmények a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen, különösen a Rendészettudományi Karon folyó képzésekben, illetve a biztonság megteremtésében és fenntartásában érintett állami és nem állami szervek mindennapi munkájában és oktatási tevékenységében is hasznosíthatók.

Felhasznált irodalom

- CHRISTIÁN László (2010): *Alternatív rendészet*. PhD-disszertáció. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola.
- KARDOS Pál (2018): A főváros kétszintű önkormányzati rendszeréből eredő problémák az önkormányzati rendészeti feladatellátást érintően a kerületek szemszögéből. *Magyar Rendészet*, 18(4), 105–125. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2018.4.5>
- KEREZSI Klára – NAGY Veronika (2017): A rendészettudomány kritikai megközelítése. In BODA József – FELKAI László – PATYI András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 273–282.
- KUI László (2021): *A magyar határőrizet technikai generációváltásai és lehetséges fejlesztési irányok*. PhD-disszertáció. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola. Online: <http://hdl.handle.net/20.500.12944/16236>
- LIPPAI Zsolt Sándor (2024): *Újragondolt szerepek a biztonság megteremtésében*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola. Online: <https://doi.org/10.17625/NKE.2024.036>
- TÓTH Levente (2023): Közterületi térfigyelő rendszerek eltérő fejlődése Európában. *Belügyi Szemle*, 71(6), 1041–1057. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.6.6>

Jogi források

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
1291/2023. (VII. 19.) Korm. határozat. Nemzeti Bűnmegelőzés Stratégia (2024–2034)